

**VILKA FAKTORER PÅVERKAR
TVÅSPRÅKIGA UNGDOMARNAS
SPRÅKANVÄNDNING
I KARLEBY?**

Milja Hautamäki

Kandidatavhandling i svenska

Jyväskylä universitet

Institutionen för språk

2020

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta: Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos: Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä: Milja Hautamäki	
Työn nimi: Vilka faktorer påverkar tvåspråkiga ungdomarnas språkanvändning i Karleby?	
Oppiaine: ruotsin kieli	Työn laji: kandidaatintutkielma
Aika: toukokuu 2020	Sivumäärä: 38 + liitteet
Tiivistelmä Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää kaksikielisten nuorten ruotsin ja suomen käyttöä sekä kartoittaa kielivalinnan taustalla olevia tekijöitä. Tutkielmassa ilmiötä tarkasteltiin seuraavien tutkimuskysymysten pohjalta: 1) mitkä tekijät vaikuttavat kielenkäyttöön ja kielenvalintaan nuorten omien kokemusten pohjalta, 2) kuinka nuoret kokevat kaksikielisyyden ja tekijöiden vaikutuksen näkyvän heidän kielenkäytössään, ja 3) kuinka tekijät ovat muodostuneet ja kuinka stabiileja ne ovat. Lähtökohtana tutkimuksessa olivat kaksikielisten nuorten omat kokemukset ilmiöön liittyen. Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelulla, johon osallistui kuusi kaksikielistä kokkolalaista nuorta. Haastattelut toteutettiin kolmen hengen ryhmissä. Saatu aineisto analysoitiin kvalitatiivisella teoriaan pohjautuvalla sisällönanalyysillä. Tutkimustulokset osoittivat, että kaksikieliset nuoret kokivat samojen tekijöiden ohjaavan kielenkäyttöään, kuin on aikaisemmassakin tutkimuksessa todettu — nämä tekijät ovat keskustelukumppani, keskustelun aihe ja kielitaito. Kokkolassa vallitseva suomen kielen vahvempi rooli nähtiin myös vaikuttavana tekijänä. Tekijöiden vaikutus ja kaksikielisyyys heijastuvat nuorten kielenkäytössä kieleilynä (eng. translanguaging), jonka avulla nuoret kommunikoivat tehokkaasti eri kieliään hyödyntäen. Tekijöiden muodostumiseen on vaikuttanut eniten nuorten oma henkilökohtainen tausta sekä suomen kielen vahvempi rooli Kokkolassa.	
Asiasanat: tvåspråkighet, språkanvändning, språklig praktik, språklig förhållande	
Säilytyspaikka: JYX	
Muita tietoja	

INNEHÅLL

1.	INLEDNING	4
2.	MÅL.....	6
3.	TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	7
	3.1. Tidigare forskning.....	7
	3.2. Centrala begrepp.....	10
	3.2.1. Tvåspråkighet.....	10
	3.2.2. Svenskans och finskans språkliga förhållande i Karleby.....	11
	3.2.3. Dialekt (Karlebydialekt).....	12
	3.2.4. Språklig praktik och språkval.....	14
	3.2.5. Kodväxling och translanguaging.....	14
	3.2.6. Kontext, ackommodation och EPES-princip.....	15
4.	MATERIAL OCH METOD.....	16
	4.1. Temaintervju som materialinsamlingsmetod.....	16
	4.2. Innehållsanalys som analysmetod.....	17
	4.3. Etiska överväganden.....	18
5.	RESULTAT.....	18
	5.1. Presentation av informanterna.....	18
	5.2. Faktorer som påverkar ungdomarnas språk användning.....	20
	5.3. Hur syns påverkan av olika faktorer i språkbruket?.....	24
	5.3.1. Tvåspråkigheten i vardag enligt ungdomarnas uppfattningar.....	25
	5.3.2. Kodväxling och translanguaging i ungdomarnas språkbruk.....	26
	5.3.3. Ungdomarnas användning av Karlebydialekten.....	28
	5.3.4. Ackommodation enligt situation och samtalspartner.....	30
	5.3.5. EPES-principen vid kommunikation med familj och vänner.....	31
	5.4. Faktorernas stabilitet och uppkomst.....	32
6.	DISKUSSION.....	34
7.	LITTERATUR.....	37
	BILAGOR.....	39

1. INLEDNING

Finlands nationalspråk är finska och svenska och enligt grundlagen är de likvärdiga — varje individ har rätt att använda sitt eget språk till exempel i kontakt med myndigheter. År 2017 hade 289 052 personer svenska som modersmål i Finland (Institutet för de inhemska språken). Finlandssvenskarna kallas för en de facto-minoritet, vilket betyder att man kan dra paralleller mellan finlandssvenskarna som grupp och andra språkliga minoriteter. Svenskan i Finland är en av svenskans fem varieteter (Tandefelt 2015: 222). Tvåspråkigheten är ständigt närvarande i Finland och därför är det en intressant företeelse att undersöka.

Jag har alltid varit intresserad av tvåspråkighet och fenomen kring den. Tvåspråkighet är inte ett enkelt begrepp att definiera vilket gör det även mer intressant. Forskare definierar vanligtvis begreppet så att det passar bäst för deras forskningssyfte (Skutnabb-Kangas, 1981: 84). Forskare betonar att tvåspråkiga inte är summan av två enspråkiga individer (se t.ex. Grosjean 2010), utan de har multikompetens vilket innebär att de kan utnyttja flerspråkig kunskap om grammatik, ordbetydelser och ords användning (se t.ex. Cook 1991). Jag är själv mest intresserad av hur man använder språken utgående från språkens funktion hos en tvåspråkig individ. Tvåspråkighet bör ändå behandlas som en dynamisk företeelse som ändras, utvecklas och kommer till uttryck på olika sätt i olika situationer och hos olika personer (García & Wei, 2014: 14). Dynamisk tvåspråkighet är intressant för dess flexibilitet som ger möjligheten till många aspekter för temat.

Jag har valt att undersöka ungdomar som bor i Karleby (fi. Kokkola), där det finns 47 700 invånare, varav 6001 alltså 12,6 % är svenskspråkiga (Kokkola.fi 2020). Finska dominerar i Karleby men också svenska hörs i någon mängd. Språkens maktförhållande ger en intressant aspekt och är en påverkande faktor i den här studien. Det kommer att vara intressant att se hur finskans maktförhållande syns i praktiken i ungdomarnas språkliga praktiker och hur de själva upplever det. I Karleby talas också stark svensk dialekt vilket troligen kommer att ha sin egen roll i ungdomarnas språkanvändning. Jag kommer själv också från Karleby och därför kändes det naturligt att göra undersökningen där. Idéen att undersöka just tvåspråkiga ungdomarnas språkanvändning framkom för jag alltid har undrat hur och varför tvåspråkiga byter från

svenska till finska flexibelt när de talar. Det kommer att vara intressant att se hur bra ungdomarna kan förklara språkvalet mellan svenska och finska samt faktorer som ligger bakom de här språkliga valen. Denna typ av studie har inte gjorts i Karleby och därför är det inte självklart att ungdomars språkanvändning till alla delar följer de mönster som har upptäckts på andra håll i Svenskfinland.

Vi varierar vårt språkbruk beroende på samtalspartner, sammanhang och syfte. Frågor gällande språklig variation i vardagen är sociolingvistikens kärna (Norrby & Håkansson, 2010: 11). Språkkontakter uppstår genom att språkanvändare använder flera språk i kommunikation med varandra. Språkkontaktforskning är väsentlig för att vi kan bättre förstå hur tvåspråkiga använder sina språk (Sundgren, 2007: 259 - 267). Sociolingvistikens öppnade helt nya aspekter till språkkontaktforskning och det började ha betydelse vad språkbrukarna själva var — det vill säga vad de representerade för generation, socialgrupp, kön och sociala variabler som skulle påverka deras språkbruk. Språkforskning intresserar sig för vad folk tycker och tänker om sitt språk (Tandefelt 2015) och jag är intresserad av just den aspekten.

Det finns mycket tidigare forskning om språkanvändning, men jag har inte hittat en ur min synvinkel. Tidigare studier är mer fokuserade på unga barns språkanvändning, språkanvändning och -policyer i tvåspråkiga familjer samt i företag. Kodväxling är också ett populärt tema inom tvåspråkighetsforskning. Idag talar man också mycket om translanguaging (García & Wei 2014), där man utnyttjar flerspråkighet även i undervisning och använder språkrepertoar flexibelt. Bland andra har Kolu (2017) undersökt tvåspråkiga och deras språkanvändning mycket. Hennes forskning fokuserar på ungdomarnas kodväxling och språkliga mönster som kan identifieras i språkanvändningen. Kolu (2017: 49) betonar också translanguaging och tvåspråkigheten som en företeelse som inte är stabil, utan förändras och utvecklas hela tiden. I tidigare forskning har det framkommit att språkvalet i kommunikationssituationer oftast är kontextbundet, samt beror på situation och person som man talar med (se Berglund 2008; Kingelin-Orrenmaa 2019; Kolu 2017). Jag tror att jag kommer att få likadana resultat i min studie.

Grundläggande för min studie kommer att vara ungdomarnas egna upplevelser om sin språkanvändning samt tvåspråkighet. Jag tycker att det är intressant att få veta vilka aspekter

de själva har på sin språkanvändning och tvåspråkigt liv överhuvudtaget. Meningen är att få veta om de anser samma faktorer betydelsefulla som tidigare forskning visar. Intressant är också om det möjligtvis finns även andra faktorer som ännu inte har framkommit. Mitt tema är unikt också därför att Karleby, där finska dominerar, kommer säkert att påverka resultatet på något sätt. Då kan man beakta också språkens maktförhållanden. Jag anser att betoning på ungdomarnas egna upplevelser gör temat färskt och värt att forska i.

2. MÅL

Syftet med föreliggande studie är att redogöra för faktorer som påverkar ungdomarnas språkanvändning i Karleby baserat på deras egna upplevelser. Målet är att få veta på vilken grund ungdomarna väljer att använda finska, svenska (och även svensk dialekt) i olika kommunikativa situationer och kontexter. Det här kommer att upptäckas genom huruvida de kan nämna några faktorer som påverkar språkanvändningen samt valet av språk. Samtidigt är syftet att möjligtvis identifiera några språkliga praktiker i ungdomarnas språkbruk och redogöra för faktorernas uppkomst och stabilitet. Tvåspråkiga ungdomar får också berätta hur de själva upplever tvåspråkigheten och dess betydelse i deras språkliga vardag. Då kan det jämföras om det finns likadana faktorer som har framkommit i tidigare forskning.

Syftet är att diskutera resultaten med hjälp av teorin. Efter det kan jag kartlägga vilka faktorer som är betydelsefulla för tvåspråkiga ungdomarna just i Karleby vilket skapar en unik språklig domän med dess tvåspråkiga status. Språkliga förhållanden är dock finskdominerande som också bör diskuteras närmare i resultaten, fast huvudmeningen är att redogöra för alla framkommande faktorer och med dem få en bild av möjliga språkliga praktiker.

Mina forskningsfrågor är:

F1: Vilka faktorer påverkar språkanvändningen samt språkvalet mellan finska och svenska enligt ungdomarnas egna uppfattningar?

F2: Hur upplever ungdomarna att tvåspråkighet och påverkan av olika faktorer syns i deras språkliga vardag?

F3: Hur har faktorerna uppstått och hur stabila är de?

3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I följande kapitel kommer jag att presentera de viktigaste tidigare studierna kring temat samt redogöra för de mest relevanta och centrala begreppen för min studie. Begreppen och de tidigare studierna skapar också den teoretiska ramen för min studie och jag kommer att analysera resultaten baserat på dem.

3.1. Tidigare forskning

En av de viktigaste studierna kring temat är antagligen Kingelin-Orrenmaas studie om Tammerfors som svensk språkö (2019), där hon undersöker språkpolicyer i två olika domäner, i svenska samskolan i Tammerfors och i Tammerfors svenska församlingen, som är båda finskdominerade kontexter. Med språkpolicyer omfattade Kingelin-Orrenmaa språkplaneringsinsatser som är gjort medvetna och språkliga praktiker som framkommer i vardagen både omedveten och medveten på olika samhällsliga nivåer (Kingelin-Orrenmaa 2019: 9). Detta gällde till exempel varför föräldrarna valde att ha sina barn i en svenskspråkig skola. Fokus var på språkets sociologi (språklig variation i språkanvändningen) — det vill säga hurdan språkpolicy institutionerna och personerna skapar med verksamhet.

Kingelin-Orrenmaa har använt både kvantitativa och kvalitativa metoder, till exempel frågeformulär, fältanteckningar, skriftliga verk och temaintervjuer. Hon beskriver den sociokulturella verkligheten och språkliga praktiker i båda institutionerna detaljerat, men jag kommer att presentera resultaten som är betydelsefulla för min studie. Kingelin-Orrenmaa hade redan i sin tidigare undersökning (2010) kommit fram till att språkvalet i språkanvändning är kontextbundet. Det framkom också att det är betydelsefullt om kontakten är extern eller intern och om kontexten är formell eller informell. Kingelin-Orrenmaa nämner en språklig praktik som man hade i svenska samskolan, alltså anpassning till kontext genom ackommodation (flexibel användning av finska och svenska). I resultaten framkom att man använder huvudsakligt svenska i interna kontakter, medan svenska och finska används i externa kontakter efter behov. Med interna kontakter avsåg Kingelin-Orrenmaa officiella sammanhang och med externa kontakter lärare och föräldrar. Konvergent ackommodation var kännetecknade för informanternas språkval och i alla familjerna som deltog. Medlemmar i Svenska församlingen

använde EPES-principen (en person-ett språk princip) i sina familjer. Resultaten visar också att svenskan och finskan existerar sida vid sida i skolans vardag på 2010-talet.

En annan viktig studie är Kolu's avhandling (2017). Kolu har också undersökt tvåspråkiga ungdomars användning av språkliga resurser och olika drag i deras kommunikationspraktiker i Haparanda, Stockholm och Helsingfors. Kolu redogör för kodväxling och andra språkpraktiker ur många olika perspektiv. Hon tar hänsyn bland annat till grammatiska strukturer och meningsskapande processer. Syftet var att få kunskap om återkommande mönster i tvåspråkig kommunikation. Som materialinsamlingsmetoder använde Kolu skriftliga enkäter och inspelningar. I Kolu's avhandling har också sociolingvistisk kontext en stor betydelse — i studien innehöll sociolingvistiska kontexter Haparanda, Stockholm och Helsingfors. Hypotesen var att de här kontexterna med varierande dominans och statusförhållande för svenskan och finskan har inverkan på ungdomarnas språkanvändning och språkliga mönster.

Mest betydelsefull artikel i avhandlingen med hänsyn till mitt tema är Kolu's artikel "just de niillä oli sovomorgon": Kulturella och pragmatiska aspekter på kodväxling i tvåspråkiga ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors (2017). I denna artikel undersöker Kolu ungdomarnas kodväxling ur pragmatiskt och kulturellt perspektiv. Syftet var att ta reda på vilka kulturella och kontextuella faktorer som får tvåspråkiga ungdomarna att kodväxla. Vad gäller tvåspråkigas språkanvändning visar Kolu's studie att växling mellan olika språkresurser är en av de viktigaste språkpraktikerna bland tvåspråkiga. Kolu anser att tvåspråkigas val och växling mellan språkresurserna syns bäst när det gäller lexikon och dess användning (Kolu 2017: 85). Den språkliga miljöns betydelse framkom i resultaten på så sätt att ungdomar hänvisar till finskspråkig verklighet med att kodväxla till finska och tvärtom när det gäller svenska. Exempelvis vid kodväxling till svenska refererade ungdomarna till den svenskspråkiga skolverkligheten — det vill säga ungdomarnas användning av lexikon var påverkad av språklig omgivningen (Kolu 2017: 65-67). Vissa samtalsämnen utlöste också kodväxling: de tre viktigaste ämnena är skolan, tidsangivelser och räkneord (Kolu 2017: 12). I Haparanda och Helsingfors kodväxlade ungdomarna när de citerade det de hade läst eller hört på originalspråket. Det framkom att samtalsdeltagare kan påverka språkvalet — om en deltagare i diskussion behärskar svenska inte så bra, byter tvåspråkig till finska. (Kolu 2017: 25) Kolu konstaterar att ungdomarnas språkanvändning återspeglas i finskans och svenskans

dominansförhållanden eftersom det finns skillnader mellan språkens roller i Haparanda, Helsingfors och Stockholm. Till exempel i Helsingfors var ungdomarna vana vid att använda svenska precis i skolmiljön och finska utanför skolan på grund av finskdominerad språkmaktförhållande (Kolu 2017: 153-155). Enligt Kolu är det dock sällan någon enskild faktor som har påverkat språkanvändningen, utan talsituationerna är dynamiska och förhandlingsbara och det finns flera faktorer som påverkar språkanvändningen samtidigt.

Kolu undersöker i sin artikel "Språkrepertoaren som interaktionell resurs i tvåspråkiga ungdomars kommunikation i Haparanda och i Helsingfors" (2017), hur tvåspråkiga ungdomar använder sin språkrepertoar och hurdan påverkan språklig miljö har på den (Kolu 2017: 2). Det framkom att tvåspråkiga använder sina språkresurser och språkrepertoar kreativt och flexibelt genom att använda flera olika språk och varieteter för att nå förståelsen. Ett visst språk används mer och ungdomarna hade bättre kompetens i det i en viss domän, exempelvis svenska i matematik. När ungdomarna talade svenska kunde de också låna ord från finska, på grund av det att de inte kom ihåg ordet. Lånande skedde också tvärtom (Kolu 2017: 19). Av resultaten framgår också att viljan att bli förstådd var en viktig faktor och det spelade inte så stor roll på vilket språk kommunikationen skedde (Kolu 2017: 64-65).

Berglund (2008) har undersökt samma tema i sin studie om kodväxling och språkval hos ett yngre barn. Berglunds informant var sin egen son - hon undersökte hans språkbruk i åldern 3 - 7 år. Syftet med studien var att undersöka när och varför informanten använder vissa språk i sin kommunikation i svenska, finska och tvåspråkiga kontexter. I resultaten framkom att språkvalet är personbundet, medvetet, konsekvent och explicit. Språkvalet var också EPES-baserat, vilket kom från medveten språkplanering i familjen. Språkval förklarades bäst av följande faktorer: föräldrarnas medvetna språkplanering och konsekventa språkstrategier. En regelbunden och kontinuerlig kontakt med båda språken var också viktig för att upprätthålla språkliga kunskaper.

Ovan har jag presenterat de viktigaste tidigare studierna och resultaten med tanke på mitt tema. Faktorer som påverkar språkanvändning är följande: kontext (intern eller extern) (Kingelin-Orrenmaa, 2019), språklig domän och språkens status- och maktförhållande (huruvida svenskan eller finskan är dominant), viljan att bli förstådd (Kolu 2017) och språkplanering i familjen (Berglund 2008). Även andra forskare (se t.ex. Grosjean 1982; Reyes 2004) har konstaterat att

vanligtvis påverkas språkanvändning av samtalsdeltagare (t.ex. deras språkkunskaper), samtalsituation (plats och grad av intimitet och formalitet), samtalsämne och samtalsfunktion (t.ex. om syftet är att nå social samhörighet eller distans) (Kolu 2017: 2).

Jag tror att likadana faktorer som jag har nämnt ovan kommer också att framkomma i min studie. Forskare nämner oftast samma faktorer när det gäller språkanvändning och det kan därför konstateras att dessa faktorer är huvudsakligen de reglerna som styr språkanvändningen och kommunikationen också när det gäller mina informanter. Det är dock möjligt att även andra faktorer framkommer eftersom resultaten baserar sig på ungdomarnas egna upplevelser, och i de tidigare resultaten har man studerat mer språkets innehåll och observerat dess konkret användning. Faktorer som jag nämnde ovan sätter dock grunden för min studie.

3.2. Centrala begrepp

I följande kapitel kommer jag att definiera centrala begrepp som jag kommer att använda i resultatdelen. Begreppen som jag kommer att redogöra för är tvåspråkighet, språklig förhållande, dialekt (Karlebydialekten), språklig praktik, språkval, kodväxling, translanguaging, ackommodation, kontext och EPES-principen. Alla dessa begrepp kommer att användas senare i resultatdelen och därför är det motiverat att definiera vad som anses med varje begrepp.

3.2.1. Tvåspråkighet

Tvåspråkighet är inte ett enkelt begrepp att definiera och många forskare använder en definition som passar deras forskningssyfte (Skutnabb-Kangas 1981: 84). Det finns minst fyra olika perspektiv på fenomenet. Det första kallas tvåspråkiga till sitt ursprung — det vill säga en person har blivit tvåspråkig genom att ha två språk i hemmet eller i den omedelbara närmiljön. Den andra definitionen handlar om tvåspråkig identitet vilket betyder att en individ kan definieras tvåspråkig om hen själv upplever sig tillhöra båda språkgrupperna (Tandefelt 2015: 223). När tvåspråkighet definieras enligt kompetens beaktar man hur bra en person måste behärska båda språken, för att hen kunde kallas tvåspråkighet till sin kompetens. Det finns oftast obalans i färdigheter tvåspråkiga har till exempel i förståelse, tal, läsning och skrivning av ett språk. Kulturell tvåspråkighet kan formas genom språkbad eller formell språkundervisning (Tandefelt 2015: 224). Jag hade också en informant som hade blivit tvåspråkig genom språkbad. Språkbad betyder att eleverna undervisas mest på språkbadspråket, som de annars inte skulle

vara i kontakt med. Språkbads elever lär sig dock första språket som modersmål. Språkbads huvudtanke är att andraspråksinläringen sker bäst i meningsfulla kommunikationssituationer. Då är målet att få funktionell färdighet i tal och skrift i språkbadspråket (Vasa universitet 2015).

Det är dock mer typiskt att definiera tvåspråkighet med funktion och kompetens inom språkvetenskapen. När tvåspråkighet är definierad som funktion betyder det att en person använder sina två språk lika mycket och kommer därmed att uppnå en hög färdighet i båda. I min studie är jag mest intresserad av hur man använder språken utgående från språkets funktion hos en tvåspråkig individ. Med det menar jag att jag kommer att undersöka hur tvåspråkiga ungdomar använder sina språk konkret i sin vardag och hur deras tvåspråkighet syns genom det.

Synen på tvåspråkighet har förändrats med tiden eftersom García (2014) har presenterat begreppet dynamisk tvåspråkighet vilket innebär att tvåspråkighet inte är en stabil egenskap hos en individ utan tvåspråkigas språkliga praktiker är komplexa och utvecklas samt förändras hela tiden i interaktion. Denna definition skiljer sig från definitionerna som påstår att en tvåspråkig består av två enspråkiga individer och har två autonoma språk som hen använder separat. Enligt Garcia har en tvåspråkig individ bara ett lingvistiskt system som förändras hela tiden — det vill säga enligt Garcia har en tvåspråkig individ en språkrepertoar som består av två språk (García & Wei 2014: 13-14). Enligt Grosjean (2004) har kontext, ämne och interaktionella faktorer inverkan på hur tvåspråkig individ väljer att nyttja sin språkrepertoar (García & Wei, 2014: 15). I min studie kommer jag också att uppfatta tvåspråkighet som en dynamisk företeelse som förändras hela tiden. Därför är det svårt att dra slutsatser om faktorer som påverkar mina informanternas användning av sin språkrepertoar (finska, svenska och Karlebydialekt), men meningen är att diskutera framkommande faktorer också i ljuset av dynamisk tvåspråkighet

3.2.2. Svenskans och finskans språkliga förhållande i Karleby

Fergusons (1959) teori om diglossi (eng. diglossia) betyder att språken i ett tvåspråkigt samhälle är funktionellt åtskilda och att dessa språk har olika status, det vill säga att det finns ett asymmetriskt statusförhållande mellan språken. Enligt kriterierna kan man då urskilja ett högstatusspråk (används i officiella sammanhang) och ett lågstatusspråk (används i informella

sammanhang) (Cromdal & Evaldsson 2003: 30). Diglossi är dock ett begrepp som man bör förhålla sig kritiskt till, eftersom man inte kan dela språk i två separata fack (Kolu 2017: 17). I min studie kommer jag att ta hänsyn till svenskans och finskans status- och maktförhållande i Karleby eftersom finska är det dominerande språket där. I Karleby har 84 % av invånarna finska som modersmål, 12,6 % svenska som modersmål och 3,4 % andraspråk som modersmål (Kokkola.fi 2020). En kommun är tvåspråkig när minst 8 % av invånarna är tvåspråkiga (minilex.fi). Finskans dominerande språkliga förhållande kan därför möjligtvis ha inverkan på ungdomarnas språkbruk.

3.2.3. Dialekt (Karlebydialekt)

Finlandssvenska har fyra regionala varianter som är österbottniska, åboländska, åländska och nyländska (Ivars 2015). De här fyra huvudvarianterna har i sin tur många mindre dialekter inom sig så att finlandssvenska sammantaget har tiotals dialekter. Enligt Ivars (2015: 15) är det svårt att dra gränser mellan olika dialekter, vilket är fallet med Karleby- och Nedervetildialekt.

I Österbotten är olika dialekter starkt närvarande och dialekter har kvar sin sociala funktion att signalera samhörighet mellan människor som bor i samma kommun (Ivars 2015: 15). Det är viktigt att beakta dialekt och dess roll i Österbotten, eftersom mina informanter kommer från Karleby, där också dialekt talas mycket och den har en stark ställning jämfört med standardsvenska. Karlebydialekten skiljer sig också mycket från standardsvenska. Mina informanter kände också att de använder Karlebydialekten relativt mycket eller använder åtminstone vissa dialektord, vilket var orsaken till det att jag valde att presentera dialektens mest kännetecknande drag.

I intervjuerna framkom också information om ungdomarnas familjebakgrund, och några hade en förälder som kom från Terjärv (fi. Teerijärvi) och Larsmo (fi. Luoto). Dessa områden har sin egen dialekt och därför kan det konstateras att föräldrarnas dialekt möjligtvis har påverkat deras barns språkanvändning samt dialekt på något sätt men konkret resultat av det kan inte redogöras i den här studien. I följande avsnitt kommer jag att redogöra för dialekt som begrepp och presentera några kännetecknande drag för österbottniska dialekter.

Det finns många definitioner för dialekt, men med tanke på min studie har Språken i Sverige (2015) en passande definition: med dialekt anses ”det gångbara kommunikationsspråket inom ett avgränsat område”. Man kan också definiera begreppet närmare för dialekt innehåller ”ett antal språkliga drag som avviker från standardspråket” (definition i Språken i Sverige 2015: 9). Det bör också beaktas att det så kallade strukturella avståndet mellan dialekt och standardspråk varierar. Det beror på samtalspartner, -ämne och -plats om en person väljer att tala dialekt eller inte.

I det följande ska jag beskriva de mest kännetecknande dragen för dialekten i Karleby. Detta är viktigt för i Karleby är dialektens roll väldigt stark och den talas huvudsakligen mer än standardsvenska. Med dragen som jag presenterar i tabell 1 får man en översikt om dialekten.

Tabell 1: Kännetecknande drag av österbottniska/Karlebydialekten (baserat på Ivars 2015: 88-103):

Böjning av substantiv	Uttal	Adjektiv
- förenklat genussystem: alla ord har bara en-genus i obestämd singularis och det-genus i bestämd singularis (obestämd artikel 'ein' och bestämd fristående artikel 'heti' (den här, den där) - hon och han bara om levande mänskliga varelser, andra levande varelser omtalas med 'he' (det) - bara en pluralform (den bestämda formen), t.ex. bö:kre = böcker, böckerna - bara fyra deklinationer kvar bland substantiven (se Ivars 2015:89-90)	- kvantitet: fornsvenska stavelsesystemet med korta, långa och överlånga stavelser, t.ex. Nedervetil 'Han såld tsärå, kata å brend å såld "han sålde tjära, katade" (dvs. avbarkade tall) → kort stavelse t.ex.[oåтали] "årtal" → lång stavelse t.ex. [ry:m] "rum" → överlång stavelse t.ex. [sko:dd] "skodd" - kort 'u' - ursprungliga diftongerna ei, öu och öi → ei: [he veit int vi] "det vet inte vi" → öu: [bröt] "bröt" → öi - i översikten saknas tj-ljudet och ʃ-fonemet i traditionell Karleby dialekt	- starkt förenklade böjningssystem, i Karleby-Nedervetil dialekt an-suffix, t.ex. en klo:kan påik 'en klok pojke'

3.2.4. Språklig praktik och språkval

I det här sammanhanget ser jag på språkliga praktiker på samma sätt som Kingelin-Orrenmaa: språkliga praktiker är språkliga handlingar som realiseras i vardagen utgående från medvetna eller omedvetna val när det gäller användning av svenska eller finska (Kingelin-Orrenmaa 2019: 150).

Berglund använde i sin studie (2008) begreppet språkval som beteckning för en företeelse där en tvåspråkig person i en viss talsituation väljer ett av sina språk (finska, svenska eller svensk dialekt) som baspråk för kommunikation (se Berglund, 2008: 23). I den här studien kommer jag att använda begreppet på samma sätt. I tidigare forskning har det framkommit att tvåspråkig persons språkval påverkas av sociolingvistiska, personinterna och -externa faktorer (se Grosjean 1982: 136).

3.2.5. Kodväxling och translanguaging

Vid kodväxling använder en individ ord från två olika varieteter av språk vid ett replikskifte. Ordet 'kodväxling' är en sammansättning av två ord, där kod betecknar 'språkligt system'. Kod omfattar inte bara skilda språk utan också varianter av samma språk som dialekter. Ordet 'växling' kan förstås på många olika sätt, men i det här sammanhanget betecknas det som fenomen där språkanvändare måste växla mellan språk enligt situation och kontext. Då har språken i samhället fått olika så kallade ansvarsområden. Enligt Gumperz (1972) kallas detta fenomen situationell kodväxling. Vid situationell kodväxling är kodväxlingen resultat av förändrad situation (Börestam & Huss 2001: 74-75). Kodväxling kan ha en referentiell funktion, som betyder att talaren saknar ett ord och lånar ett ord från ett annat språk för att kunna referera till det hen vill. Referentiell kodväxling kan användas på grund av bristande språkkunskap eller därför att ordet inte alls existerar i det aktuella språket (Börestam & Huss 2001: 79).

Canagarajah (2011a) definierar translanguaging som en kunskap att växla mellan språk som tillsammans utgör en språklig repertoar som är integrerad. Enligt translanguaging väljer tvåspråkiga strategiskt språk från sin repertoar för att kommunicera effektivt. Exempelvis finns det olika språkliga praktiker inom en familj och därför måste en tvåspråkig individ välja olika språk från sin repertoar när hen talar med olika familjemedlem. Det finns också tillfälle och ämne som orsaker mer translanguaging, till exempel skolan. Tvåspråkiga hänvisar då till skolan

på detta språk som är dominerande i skolan (García & Wei 2014: 21-23). Translanguaging är ett relevant begrepp för min studie eftersom jag kommer att undersöka om man kan identifiera några språkliga praktiker i ungdomarnas språkanvändning, och det är möjligt att translanguaging samt kodväxling är språkliga praktiker som förekommer i ungdomarnas språkanvändning.

3.2.6. Kontext, ackommodation och EPES-princip

Kontexten påverkar språkvalet och -användningen enligt studierna, och man kan tala om formell och informell kontext. Enligt Bakhtin är språket förknippad till kontext där det används och denna kontext återspeglas i talarens språkanvändning (García & Wei 2014: 7) I det här sammanhanget omfattar formell kontext till exempel skolan eller besök i sjukhus och informell kontext till exempel kommunikation med familj och vänner.

Ackommodationsteorin undersöker hur individer anpassar sitt språkbruk i social interaktion och hur denna anpassning syns i socialt beteende (Giles 2016). Det finns konvergent ackommodation vilket innebär att en individ anpassar sig till en kommunikationssituation och därmed uttrycker strävan efter samarbete. Divergent ackommodation är konvergent ackommodations motsats och med det uttrycker individen ointresse för samarbete genom att ta avstånd (Kingelin-Orrenmaa 2019: 67; Giles 1994: 12-14). Jag kommer att undersöka ackommodation ur samma synvinkel som Kingelin-Orrenmaa (2019), alltså ackommodation visar anpassning genom språkval mellan finska och svenska i en given kommunikationssituation.

Grammont (1902) har presenterat en princip, ett språk-principen (förkortning: EPES) som är en del av tvåspråkiga familjers språkplanering och styr därför också barns språkliga praktiker. Huvudtanken men EPES-principen är att varje förälder använder bara ett språk med barn, exempelvis talar moder finska till barn och fader svenska till barn. Då lär sig barn båda språken naturligt och risken för språkblandning är mindre. År 1980 blev begreppet mer omfattande när Grammont konstaterade att barns språkliga rollmodeller är inte bara föräldrar utan alla personer i barns omgivning. Efter att ha lärt sig EPES-principen som unga barn, framkommer denna princip i tvåspråkig barns språkliga praktiker även senare i livet (Barron-Hauwaert 2004: 2-4). EPES-principen framkommer troligen i ungdomarnas språkanvändning med familj och därför

är det bra att definiera och ta fram och se om det har betydelse även nyligen i ungdomarnas språkliga praktiker.

4. MATERIAL OCH METOD

I detta kapitel kommer jag att presentera samt diskutera materialinsamlingsmetoden och analysmetoden som jag valde för min studie. Jag kommer också redogöra för etiska överväganden.

Jag intervjuade sex tvåspråkiga gymnasister från ett svenskspråkigt gymnasium i Mellersta Österbotten. Det enda kravet på informanterna var att de känner sig tvåspråkiga och använder både finska och svenska aktivt i sin vardag. Intervjuerna gjordes i grupper av tre, de var bestämda av en gymnasielärare som jag var i kontakt med. Alla informanter kände varandra sedan tidigare, vilket gjorde intervjusituationerna lättare och naturligare. Alla hade olika bakgrunder och en av informanterna hade blivit tvåspråkig genom språkbad. Dessa bakgrundsfaktorer kommer jag att presentera och diskutera närmare i resultatdelen.

Bara sex informanter deltog intervjun och därför kan man inte dra några slutsatser av alla tvåspråkigas språkanvändning, utan bara några individers uppfattningar om temat kommer att undersökas, alltså det handlar snarare om en fallstudie.

4.1. Temaintervju som materialinsamlingsmetod

Intervjun är en tillämplig materialinsamlingsmetod för min studie för meningen är att samla in information om ungdomarnas egna uppfattningar och upplevelser om sin språkanvändning och -val. Intervjun är en givande metod när meningen är att få veta varför en person gör eller tänker så som hen gör (Tuomi & Sarajärvi 2018: 84 - 86).

Jag delade ut en blankett (se bilaga 1) som informanterna fyllde i innan intervjun. Med blanketten samlade jag in bakgrundsinformation om informanternas ålder, kön, hemort, modersmål, andra språk, föräldrarnas modersmål och språkkompetens enligt egen utvärdering (i finska och svenska). Jag hade också en fråga om användning av Karlebydialekten och språkblandning (kodväxling). Det var viktigt att få kunskap om dessa bakgrundsfaktorer,

eftersom de kan påverka informanternas personliga erfarenheter och uppfattningar, som också påverkar deras språkliga val och praktiker i vardagen (se t.ex. Kingelin–Orrenmaa 2019).

Jag använde halvstrukturerad temaintervju. I temaintervju betonar man människornas egna tolkningar om fenomen (Hirsjärvi & Hurme 2008) och därför tyckte jag att temaintervju är tillämplig för min studie. Jag använde ändå färdiga intervjufrågor flexibelt som gav mer detaljerad information (se bilaga 2) — de hjälpte informanterna att förstå vad som frågas och att få eftersökt information. Intervjufrågorna var dock ganska öppna, eftersom då fanns det mer plats för ungdomarnas egna tolkningar.

Nackdelar med temaintervju som jag märkte var att intervjuerna kanske skulle ha fungerat bättre parvis än i grupper av tre eftersom när det finns tre personer, hände det ibland att den tredje personen hamnade lite vid sidan om i diskussionen. Detta försökte jag rätta med att fråga efter allas åsikter. Det var ibland svårt att få svar från informanterna. Språkanvändning är inte en enkel företeelse och därför måste jag ställa frågor och förklara teman lite närmare i intervjusituationen. Jag informerade också informanterna om temat redan på förhand. Alla intervjuerna spelades in och transkriberades vilket underlättar analysen av materialet. Vid transkribering tog jag inte hänsyn till fyllnadsord, tvekanden och omtag utan fokus låg på innehållet i det sagda.

4.2. Innehållsanalys som analysmetod

Min studie är en kvalitativ studie för jag analyserade materialet empiristiskt och analysera resultaten teoribaserat (Tuomi & Sarajärvi 2018: 27). Jag använde innehållsanalys som analysmetod när jag analyserade intervjuvaren. Syftet med innehållsanalysen är att beskriva materialets innehåll, i det här sammanhanget de littererade intervjuerna, och skapa en uppfattning och ökad förståelse av den forskade företeelsen. Innehållsanalys har blivit kritiserad för enligt några är det inte möjligt att dra slutsatser av bara ordnat material (Tuomi & Sarajärvi 2018: 117). Jag använde teoribaserad innehållsanalys vilket betyder att analysen av materialet baserar sig på teorin och tidigare forskning — det vill säga jag analyserade materialet i ljuset av teorin och begrepp gällande temat. Typiskt är att man testar teorin i en ny kontext, i den här studien är den nya kontexten Karleby som tvåspråkigt område. Det kan då konstateras att min

studie producerar ny information, eftersom kontexten är ny (Tuomi & Sarajärvi 2018: 110). Man väljer också forskningsmål enligt tidigare teori. I detta sammanhang innehåller det ungdomarnas språkliga praktiker och olika faktorer som påverkar det.

4.3. Etiska överväganden

Fyra huvudkrav för forskningsetik är enligt Vetenskapsrådet (2002) följande: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet beaktades jag genom att jag informerade informanterna om deras uppgift i studien. De fick höra vad studien handlar om muntligt och de också skrev under ett forskningstillstånd, där de var informerade om deras rättigheter. Alla informanter deltog i studien frivilligt. Samtyckeskravet uppfylldes också med forskningstillstånd. Alla informanter var arton år gamla så vårdnadshavarens tillstånd behövdes inte. Konfidentialitetskravet uppfylldes genom anonymitet. Jag kommer att använda pseudonymer om informanter och ta hänsyn att informanter inte kan identifieras. Nyttjandekravet beaktar jag genom att använda insamlade personuppgifter bara för forskningsändamål och efter att avhandlingen är godkänd kommer all information att förstöras på ett säkert sätt.

5. RESULTAT

I detta kapitel kommer jag att presentera resultaten av intervju. Innan det kommer jag också att presentera mina informanter för att läsaren ska få en helhetsbild av dem. Jag kommer att redogöra för resultaten enligt varje forskningsfråga.

5.1. Presentation av informanterna

I följande kapitel kommer jag att representera mina informanter och med bakgrundsinformation får man en helhetsbild av ungdomarnas bakgrund samt dess möjlig inverkan på resultaten. Samma faktorer diskuteras närmare i resultatdelen. Med tabell 2 får man en helhetsbild av informanterna.

Tabell 2: Bakgrundsinformation hos de sex intervjuade ungdomarna

	GRUPP 1			GRUPP 2		
	Informant A	Informant B	Informant C	Informant D	Informant E	Informant F
ålder	18	18	18	18	18	18
kön	kvinn	man	kvinn	man	kvinn	man
modersmål	svenska	svenska	finska	svenska	svenska	svenska
andra språk	finska, engelska	finska, engelska, spanska	svenska	finska	finska	finska, engelska
Använder dialekt	nej	ja	nej	nej	ja	nej
språk som använder med familj	M: finska F: svenska S: svenska	M: finska F: svenska S: svenska	M: svenska F: svenska S: svenska	M: finska F: svenska S: svenska	M: finska F: svenska S: finska & svenska	M: finska F: svenska S: finska
språkkun- skaper (svenska)	utmärkt	utmärkt	bra	utmärkt	utmärkt	utmärkt
språkkun- skaper (finska)	utmärkt	utmärkt	bra	utmärkt	utmärkt	utmärkt
använder språken se- parat eller blandar	separat	blandar	separat & blandar	separat	separat	separat

*M=moder, F=fader, S=syskon

Tabellen analyseras: Informant C har blivit tvåspråkig genom språkbildning — det vill säga hon har blivit tvåspråkig kulturellt (Vasa universitet 2015) vilket kan påverka det att hon upplever finska som sitt modersmål. Alla andra informanter hade blivit tvåspråkiga genom familj — det vill säga det handlar om naturlig tvåspråkighet (Tandefelt 2015: 224). Informanterna måste nämna språk som de känner att de använder aktivt oberoende av språk.

Informanterna fyllde i blanketterna innan intervju och deras syn på efterfrågade företeelser förändrades när vi diskuterade dem närmare. De märkte att de hade samma praktiker i sitt språkbruk som de andra intervjuade hade.

5.2. Faktorer som påverkar ungdomarnas språkanvändning

I följande kapitel kommer jag att besvara forskningsfråga 1 — det vill säga vilka faktorer påverkar språkanvändningen samt språkvalet mellan finska och svenska enligt ungdomarnas egna uppfattningar.

Jag ställde inga direkta frågor utan ungdomarna fick själva berätta vad de upplever att vara viktiga faktorer. Jag hade dock också hjälpfrågor (se bilaga 2) som jag använde vid behov. Dessa hjälpfrågor har möjligtvis påverkat resultaten. De enskilda faktorerna kunde identifieras genom ungdomarnas konkreta exempel. Jag kommer också att använda citeringarna från intervjun som konkreta exempel för att lyfta ungdomarnas egna upplevelser tydligare fram. Intervjuerna gjordes på finska och jag har översatt citeringar till svenska så noggrant som möjligt. Det är dock bra att beakta det att småsaker som till exempel ton kan ha förändrat lite på grund av översättningen.

När ungdomarna måste nämna saker som påverkar språkanvändningen och språkval nämnde alla först personen som man talar med — det vill säga **samtalspartner** (se citat 1). Med citat 2 kan det tolkas att ungdomarna ansåg att när det gäller samtalspartner handlar det om vanor — när man är van vid att tala exempelvis svenska med en viss vän, blir det en språkpraktik som upprepas varje gång. Alla ungdomar betonade också att samtalspartner är viktigare än andra faktorer.

Citat 1, Informant B: *”Det är ju den personen som du talar med alltså ja, jag har liksom – med mamma kunde jag inte börja tala svenska för det är liksom naturligt att jag talar finska med henne.”*

Citat 2, Informant B: *“Eller liksom om jag talar med någon kompis så är jag van vid att tala finska med honom/henne, så talar jag finska med honom/henne.”*

Informant E berättade att hon väljer språk helt enkelt enligt personens modersmål. Med citat 4 belyses att samtalspartner och social omgivning är några av de viktigaste faktorerna som styr språkanvändningen och språkvalet.

Citat 3, Informant E: *”Det beror just när man har sådana kompisar som är helt svenskspråkiga och sen sådana vänner som är finskspråkiga så då det bara – jag går bara enligt det liksom.”*

Citat 4, Informant F: *”Det språket växlar så...det beror inte på plats utan mer på den gruppen vem du är med.”*

Samspel vid diskussion och anpassning till samtalspartners **språkkunskaper** framkom i ungdomarnas svar. Om de märker att samtalspartnern har bättre kunskaper i svenska eller finska, byter de automatiskt till detta språk, vilket kan tolkas av citat 5. Det är viktigare för ungdomarna att bli förstått och då utnyttjar de deras tvåspråkighet genom att byta språk flexibelt. Ungdomarnas mål är att diskussionen ska fungera så bra som möjligt och samtalspartnern måste inte känna sig obekvämt i diskussionen (se citat 6 & 7). Ungdomarna upplevde också att när man anpassar sig till situationen får man oftast också bättre tjänst när det gäller formell kontext (dvs. utanför skolan och hemmet).

Citat 5, Informant E: *”Då om jag märker att (hennes/hans) liksom svenska är inte så stark så då jag automatiskt byter till finska eftersom mitt – det spelar ingen roll för mig vad jag talar.”*

Citat 6, Informant B: *”Du vill ju i principen att det är för så många som möjligt en bra fungerande diskussion eller att alla förstår varandra.”*

Citat 7, Informant D: *”No det är ju en fördel att vi kan prata båda språken att det är kanske det för andra också eller liksom lättare och de måste inte liksom för oss gå utanför komfortområde eller de måste inte anpassa sig till det att vilket språk används.”*

Att Karleby är finskdominerat visade sig vara en väldigt viktig faktor. Ungdomarna blev tillfrågade om de kände att de måste anpassa sin språkanvändning till några situationer. Då lyfte ungdomarna fram flera gånger situationer i affärer och på sjukhus. Ungdomarna hade en uppfattning om att fast Karleby är en tvåspråkig stad, är förmodan dock alltid att man måste

tala finska vid till exempel kundservice (se citat 8-10). Det kan därför tänkas att Karleby har brist på svenskspråkig kundservice om i sin tur påverkar också ungdomarnas språkanvändning.

Citat 8, Informant B: *”Om du vill typ köpa någonting från affär, så ofta finns det inte svenskspråkigt tjänst i Karleby. Så då – alltså då blir du tvungen att använda finska på något sätt.”*

Citat 9, Informant C: *”Joo det är ju sant och då om man tänker just att om jag går till någon affär (i Karleby) så jag inte ens tänker att jag skulle tala svenska liksom det är alltid på finska 'heippa'.”*

Citat 10, Informant D: *”På något sätt det liksom att alla ändå kan finska bättre än svenska, vi är ju i Karleby och den här borde vara en tvåspråkig stad men på något sätt känns det kanske tryggare att prata finska.”*

I intervjun jämförde ungdomarna Karleby med dess grannstad, Jakobstad (fi. Pietarsaari), där ungdomarna kände att de använder svenska lättare än i Karleby. Ungdomarna upplevde att fast Karleby är en tvåspråkig stad, syns tvåspråkigheten inte så klart som till exempel i Vasa eller Jakobstad. Detta berodde på det att i Jakobstad hörs och pratas svenska mer och därför är det lättare också själv att använda svenska. Vid kundservice börjar man oftast på svenska i Jakobstad vilket underlättade ungdomarnas språkval. Det bör dock beaktas att till exempel Informant B sade att man också får svenskspråkig kundservice på några platser som till exempel på restauranger men det är relativt sällan. Det kan konstateras att medan svenska används i informell kontext (t.ex. hem, skola) används finska i formell kontext (t.ex. sjukhus) i Karleby. Det finns ett asymmetriskt statusförhållande mellan finska och svenska vilken i sin tur påverkar ungdomarnas språkval (Cromdal & Evaldsson 2003: 30).

Informant C hade märkt att **samtalsämne** påverkar på valet av språk (se citat 11). Ungdomarna lyfte fram att när man känner till termerna och har bredare ordförråd i ett visst språk använder man lättare detta språk vid ett visst samtalsämne. Exempel på sådana ämnena var skolämnena och termerna i hobbyer (se citat 12 & 13).

Citat 11, Informant C: *”Jag har märkt att vissa ämnen som man pratar om, liksom på andra språk är det lättare att ordförrådet är liksom bredare.”*

Citat 12, Informant B: *”T.ex. just något skolämne tänker jag. Om du har lärt dig de termerna på svenska, det är mycket lättare för dig att prata på detta språk då.”*

Citat 13, Informant A: *”No jag sysslar med liksom ridning så där är min finska mycket starkare att jag inte kan förklara termerna på svenska.”*

Samma faktor har framkommit tidigare i Kulus studie (2017) — när ungdomarna talar om skolsaker som är förknippade med venskspråkig omgivning, hänvisar ungdomarna också till den här svenskspråkiga omgivningen med att kodväxla till svenska. Talaren väljer då språket enligt det vilket språk är dominerade i kontext där termerna används (García & Wei 2014: 23). I det här sammanhanget är detta språk svenska i skolan.

Det framkom också ett antal **känsloförbundna faktorer** i ungdomarnas svar. När jag frågade om känslor har någon betydelse för deras språkanvändning, var svaret oftast att svenska känns naturligare — det vill säga ungdomarna måste inte leta efter ord när de talar. Det här svaret kom från ungdomarna som kände att de har svenska som modersmål.

Informant C hade språkbadsbakgrund och tänkte därför att frågan med språket och känslor var komplex. Hon hade vid språkbadstiden studerat finska som modersmål men nu studerar hon i ett helt svenskspråkigt gymnasium. Hon upplevde också att hon har jämna (bra) kunskaper i båda språken. Finska känns dock som modersmål för henne även om det känns naturligt att använda båda språken.

Överraskande och nytt var att ungdomarna lyfte fram att svenska låter bättre och vackrare för dem och de försöker därför tala svenska mer än finska (se citat 14 & 15). Det kan konstateras att det kan ha inverkan på ungdomarnas språkval.

Citat 14, Informant A: *”Svenska kommer liksom lättare och jag måste inte — på finska måste jag ibland liksom leta efter ord eller liksom fundera på det hur måste den här meningen sägas på finska när svenska kommer mycket liksom naturligare så och sen tycker jag att svenska låter vackrare, finska är ett stelt språk på något sätt.”*

Citat 15, Informant B: *”På något sätt är svenska ett mycket vackrare språk så då försöker jag tala mer svenska.”*

Finlandssvenskarna är en minoritet i Finland och så är fallet också i Karleby – där är bara 12,6 % av invånarna finlandssvenskar. Ungdomarna lyfte fram **känslan av samhörighet** som de känner när de talar svenska (se citat 16 & 17). Det kan påverka ungdomarnas språkanvändning eftersom alla människor vill känna känslan av samhörighet och det betonas i Karleby där svenskspråkiga är en minoritet.

Citat 16, Informant E: *“Men då på något sätt är svenska på något sätt just det om någon kommer och talar svenska till mig så känns det liksom olikt eller mer speciellt kanske. Jag vet inte att varifrån det kommer men liksom vi är ju en minoritet så då om någon talar svenska så det är liksom — det känns kul.”*

Citat 17, Informant D: *“Med mig svenska är just att det liksom — att vi är speciella på något sätt eller så att det blir en sådan känsla när någon talar svenska så då är det — en sådan känsla av samhörighet kanske.”*

Känslan av samhörighet var en intressant poäng från ungdomarna eftersom det kan sägas att språkbruket skapar gruppidentitet och gruppidentitet i sin tur påverkar språkbruk och attityder. Språket kan vara en identitetsmarkör och så är fallet med finlandssvenskarna. När det gäller språkliga minoriteter kan medlemmar av minoriteten använda sitt ingruppspråk för att framhäva sin språkgrupp och dess betydelse (Tandefelt; Liebkind & Henning 2015: 187-192). Det hur denna faktor återspeglas konkret i ungdomarnas språkbruk kom inte tydligt fram. Jag anser dock att alla människor letar efter känslan av samhörighet och därför kan det uppfattas som en faktor som har inverkan på ungdomarnas språkanvändning.

5.3. Hur syns påverkan av olika faktorer i språkbruket?

I följande kapitel kommer jag att besvara den andra forskningsfrågan — det vill säga hur tvåspråkighet och påverkan av olika faktorer syns i ungdomarnas språkbruk. Syfte med denna fråga var att möjligtvis identifiera några språkliga praktiker på grund av hur ungdomarna beskriver själv deras språkanvändning som tvåspråkiga. Språkliga praktiker som jag presenteras har identifierats med ungdomarnas egna uppfattningar och konkreta exempel.

5.3.1. Tvåspråkigheten i vardag enligt ungdomarnas uppfattningar

Ungdomarnas uppfattningar om hur tvåspråkigheten syns i deras språkliga vardag var konkret och praktisk vilket var också antagligt. Alla ungdomar tyckte att de använder finska och svenska lika mycket. Informant A upplevde att hennes tvåspråkighet syns genom att hon brukar låna ord från andra språket när hon inte kommer ihåg något ord på finska eller svenska — det vill säga hon kodväxlar. Informant B och Informant C hade också märkt att de ibland blandar ihop svenskans och finskans ordföljd av misstag (se citat 18). Det kan anses då delvis som transfer – närmare sagt negativ transfer - där strukturer från det första språket övergår till det andra språket (Börestam & Huss 2001: 52). I Informant A:s och B:s fall är denna struktur som övergår ordföljden.

Citat 18, Informant B: *”I finska när vi skriver uppsatser liksom essäer så då kan jag föreställa mig en liksom mening i mitt huvud och sen föreställer jag mig denna till exempel på finska och sen översätts det till svenska i mitt huvud alltså det går till fel ordning liksom.”*

Informant B menar med sitt exempel att han tar ordföljd från finska till svenska, när han skriver uppsatser. Informant C hade också märkt samma företeelse på sitt språkbruk, men situationen var tvärtom — hon blandar svenskans ordföljd i finska satser.

Informant E upplevde att tvåspråkigheten syns helt enkelt när hon dagligen använder båda språk sitt liv (se citat 19). Denna definition fungerar bra i sin enkelhet — även Grosjean (1992: 51) definierar tvåspråkigheten som regelbunden användning av två språk. Tvåspråkig individ behöver också dessa två språk i sitt vardagliga liv (Cromdahl & Evaldsson 2003: 108). Informant F gav ett exempel på det att när han tränar tvåspråkiga barn i fotboll kan han ge möjlighet till barn att använda sitt modersmål - oberoende av om modersmålet är finska eller svenska - genom det syns hans tvåspråkighet konkret i vardagen (se citat 20). Det kan antas att informant F ser tvåspråkighet som nyttig eftersom han kan underlätta kommunikation mellan honom och barn. Det är också antagligt att Informant F nämnde detta exempel eftersom han troligen använder båda språken flitigt samtidigt precis i fotbollsträningen.

Citat 19, Informant E: *“Kanske just det att jag liksom använder båda språken dagligen.”*

Citat 20, Informant F: *”No i vardagen till exempel att jag har lite erfarenhet om fotbollsträning så där finns det liksom tvåspråkiga barn att jag kan ge dem möjlighet att berätta liksom på deras eget språk att det är liksom en sak åtminstone vilket har påverkat — tycker jag att har (påverkat) ganska mycket i vardagen åtminstone.”*

5.3.2. Kodväxling och translanguaging i ungdomarnas språkbruk

Lånande från någotdera språk — det vill säga lånande från svenska, finska eller Karlebydialekten var en språklig praktik som informanterna kände igen sig i. Även engelska lånord förekommer i ungdomarnas språkbruk. Faktor som orsakar denna språkliga praktik är språkkunskaper och samtalsämne. Ungdomarna upplevde att lånande från finska känns lätt för förmodan är att alla tvåspråkiga kan finska också i Karleby. Vid kommunikation med helt svenskspråkiga personer lånar ungdomarna ord också från engelska (se citat 21 & 22). Ungdomarna betonade speciellt att de lånar ord från någotdera språk när de inte kommer ihåg det — det vill säga låning är då referentiell kodväxling. Referentiell kodväxling förekommer oftast på grund av bristande språkkunskap eller det finns inte ett passande ord på originalspråket (Börestam & Huss 2001: 79).

Citat 21, Informant A: *”Om det kommer liksom svenskspråkiga personer så då måste jag liksom fundera att ojdå vad ska hitta på nu och sen säger jag på engelska om jag inte hittar på någonting på svenska.”*

Citat 22, Informant B: *”Joo jag har helt samma sak, att liksom ofta när jag talar svenska, jag har ganska dålig svenska, så jag tar ganska mycket lånord från finska liksom.”*

En faktor som orsakar referentiell kodväxling hos ungdomarna är samtalsämnen som används mer till exempel i en svenskspråkig domän. Ungdomarna betonade själva att de alltid brukar använda svenskspråkiga ord när de talar om skolan. Med exempel som presenteras nedanför (se citat 23 – 26) kan det konstateras att ungdomarna oftast hänvisar till den svenskspråkiga skolmiljön på svenska eftersom deras skolspråk är svenska. De hade också märkt att de alltid räknar på svenska vilket kan bero på det att de har lärt sig att räkna på svenska. Situationen är

likadan som företeelsen som Kolu lyfter fram i sin studie: ungdomarna hänvisar till den svenskspråkiga verkligheten och språkliga miljön med att kodväxla till svenska (Kolu 2017: 65-67). I intervjun förekom det även några konkreta exempel på ungdomarnas kodväxling när de hänvisar till den svenskspråkiga skolomgivningen:

Citat 23, Informant B: ”*Äikällä ku kirjotetaan uppsatsei niiku esseitä nii sillo mä voin kuvitella jonku tommosen niiku öö mening mun päässä.*”

Citat 24, Informant B: ”*I svenska när vi skriver uppsatser liksom essäer så då kan jag föreställa mig en sån liksom mening i mitt huvud.*”

Citat 25, Informant A: ”*Et jos äiti kysyy et no mitä te teitte koulussa – no me tehti iha semmosia trigonomiska funktioner.*”

Citat 26, Informant A: ”*Om mamma frågar vad vi gjorde i skolan – alltså vi gjorde sådana trigonomiska funktioner.*”

(De understrukna orden är orden som ungdomarna lånade från svenska.)

Om hobbyer använde ungdomarna också det språk som de hade lärt termer på, exempelvis använde Informant B engelska om basketbolltermerna eftersom han hade följt NBA på engelska. Informant A i sin tur använder finska om ridningstermerna eftersom hon har lärt dem på finska och hon talar nästan bara finska i ridningsträning. Informant D talade enbart engelska i fotbollsträningen på grund av engelskspråkig tränare. Det kan konstateras att den språkliga domänens påverkan syns konkret genom att det språk som används mer i någon domän syns också efteråt i ungdomarnas språkbruk.

När en individ använder uttryck från en variant av samma språk kan det också uppfattas som kodväxling. Den typen av kodväxling förekom också i ungdomarnas språkliga praktiker eftersom de upplevde att de använder enskilda ord och uttryck från Karlebydialekten när de talar standardsvenska. Detta kan också uppfattas som referentiell kodväxling som troligtvis är resultat av det att ord med samma betydelse inte finns i standardsvenska. Kodväxling kan vara också resultat av att tvåspråkiga ungdomarna vill uttrycka sin gruppidentitet (finlandssvenskar i Karleby) genom att använda enstaka ord från Karlebydialekten i sitt språkbruk.

Ungdomarna betonade att de försöker tala ett språk på en gång men blandning förekommer ändå på grund av faktorerna nämnda ovan. Viktigt för ungdomarna verkade vara att de inte byter språk från finska till svenska eller tvärtom emellan diskussion. Enligt ungdomarna växlar de aldrig språket emellan diskussion fast samtalspartner skulle vara också tvåspråkig (se citat 27).

Citat 27, Informant A: *”Och då liksom med detta språk du har liksom börjat med så fortsätter du också. När jag märker att vi båda talar svenska men om hen har talat finska redan länge så då fortsätter vi bara (på finska).”*

I intervjun betonade ungdomarna dock att de kan båda språken så bra att det spelar ingen roll för dem vilket de talar och därför tror jag att ungdomarnas kodväxling till svenska, finska, Karlebydialekt och engelska är inte resultat av bristande språkkunskaper i någotdera språk utan det snarare handlar om translanguaging — det vill säga ungdomar väljer språk från sin språkrepertoar för att kommunicera effektivt (García & Wei, 2014: 15). Denna språkliga praktik har identifierats redan tidigare av Kolu — translanguaging kom från ungdomarna helt naturligt och de använde språken flexibelt för att nå förståelsen (Kolu 2017: 19).

5.3.3. Ungdomarnas användning av Karlebydialekten

I det här sammanhanget uppfattas standardsvenska (finlandssvenska) som det överregionala standardtalspråket som man brukar kalla också skriftspråksnära tal som används oftast i officiella sammanhang, exempelvis i skolan. Det bör dock beaktas att finlandssvenskarnas gemensamma talspråk varierar i praktiken. Det finns gemensamma drag men några drag är påverkade av kontexten och talarens medvetenhet om stilnivån — det vill säga talarnas syn på vilken variant av finlandssvenska är standardspråk kan vara annorlunda (Tandefelt 2015: 19-20).

Jag förhåller mig kritiskt till om jag och ungdomarna förstod begreppet ”standardsvenska” helt likadant. För dem kan standardsvenska betyda samma sak som Karlebydialekten med dess egna regionala drag som skiljer sig från det överregionala och skriftspråksnära standardspråket. Därför kan det konstateras att resultaten som gäller användning av standardspråk och Karlebydialekten inte är helt tillförlitliga. Karlebydialekten och dess användning är dock bra

att ha med i den här studien eftersom studien gjordes i Karleby där dialekt är starkt närvarande och därför bör det diskuteras hurdan roll den har i ungdomarnas språkliga vardag.

Karlebydialekten och dess roll var en intressant språkpraktik som kom fram i resultaten. När jag frågade ungdomarna om de talar dialekt, svarade de att de talar mer standardsvenska än dialekt. Ungdomarnas lärare berättade dock för mig att de flesta ungdomarna i deras gymnasium inte alls talar standardsvenska, utan alla talar väldigt stark dialekt. Informant B hade en likadan uppfattning som läraren (se citat 28). Olika upplevelser av samma tema kan också bero på mångsidig definition av standardsvenska som jag presenterade ovan.

Citat 28, Informant B: *"Alltså vi talar inte alls detta äkta svenska utan i princip talar vi Karlebys - Karlebys (dialekt)? Är den en egen dialekt eller?"*

Bara Informant B och Informant E ansåg att de talar svensk dialekt, noggrannare sagt Karlebydialekten. Andra ungdomar upplevde att de använder bara några enskilda dialektord från Karlebydialekten i sitt språkbruk och de talar mest standardsvenska (se citat 29 & 30). Ungdomarna sade att dialektord troligen har fastnat i deras språkbruk från familj och vänner som använder dialekt mer. Det kan konstateras att Karlebydialekten har sin roll i alla ungdomarnas språkanvändning men några använder dialekt i större mån än andra.

Citat 29, Informant A: *"Jag talar en sådan liksom standard - eller liksom en sådan som man talar i Karleby liksom så att jag blandar att då och då använder jag några dialektord och sen fortsätter med normal svenska."*

Citat 30, Informant F: *"Jag talar med min pappa bara standardsvenska att det liksom är sådant grundligt och vanligt svenska men i skolan med kompisar har det kommit sådana små dialektord men jag skulle inte säga att jag liksom talar sådan helt dialekt."*

5.3.4. Ackommodation enligt situation och samtalspartner

Ungdomarna verkade vara så kallade samspelare när det gäller kommunikation — det vill säga de väljer språk enligt samtalspartners språkkunskaper och situation. Situationer där ungdomarna valde att tala finska var när de besöker sjukhus eller affärer. Meningen var då att bli förstörd och kommunicera effektivt. Ungdomarna betonade att det spelar ingen roll för dem vilket språk de talar (se citat 31) och då kan de utnyttja sin tvåspråkighet.

Citat 31, Informant E: *”När man har ett svenskspråkigt efternamn så då tänker andra kanske att joo hen talar bara svenska så då om jag märker att svenska är inte så stark så då växlar jag automatiskt till finska liksom eftersom – det spelar ingen roll vad jag talar.”*

Den här språkliga praktiken kallas för konvergent ackommodation vilket betyder att talare uttrycker strävan efter samarbete genom att anpassa sig till talsituationen genom att välja att tala exempelvis finska (Kingelin-Orrenmaa 2019: 67; Giles 1994: 12-14). Viljan att bli förstörd och konvergent ackommodation på grund av det har framkommit även i tidigare forskning (se Kingelin-Orrenmaa 2019; Kolu 2017). Samtidigt när ungdomarna samspelar vid kommunikation väljer de flexibelt språk från sin språkrepertoar för att kommunicera effektivt vilket kan uppfattas som translanguaging (García & Wei 2014: 21-23). Ungdomarna sade att de lånar ord exempelvis från finska när det talar vilket nödvändigtvis inte är ett tecken på brist på språkkunskaper i någotdera språk utan ungdomarna använder sina språk flexibelt vilket också är lättare när de kommunicerar med andra tvåspråkiga.

Ungdomarna studerar i ett svenskspråkigt gymnasium och därför använder de svenska mycket mer där än utanför skolan. Skolan är en språklig miljö där ungdomarna använder svenska i större mängd. Kontext är förknippad till språkanvändning och kontext återspeglas i talares språkbruk (García & Wei 2014: 23). Så var fallet också i min studie där Karleby med dess finskdominerande språklig förhållande har mycket inverka på ungdomarnas språkbruk och återspeglas med det att ungdomarna drog en tydlig gräns mellan de att de använder svenska i skolan och finska utanför skolan (se citat 32).

Citat 32, Informant E: *”skolspråket är svenska liksom jag talar mer svenska här än vanligt”*

5.3.5. EPES-principen vid kommunikation med familj och vänner

I följande avsnitt kommer jag att redogöra närmare för hur EPES-principen syns i ungdomarnas språkbruk i praktiken. Den är en typisk del av tvåspråkiga familjers språkplanering och det kunde identifieras även som ungdomarnas språkliga praktik.

Hemma verkade ungdomarna att ha fasta språkliga praktiker – det vill säga de använder alltid ett visst språk med en viss person. Därför är både finska och svenska starkt närvarande i ungdomarnas språkbruk hemma. Den här språkliga praktiken hade troligen skapats i tidigt skede av ungdomarnas liv, exempelvis var Informant B van vid att tala alltid finska med sin mamma och svenska med sin pappa. Det är antagligt att i tvåspråkiga familjer finns oftast en finskspråkig förälder och en svenskspråkig förälder vilket leder till det att barn använder ett visst språk men en viss förälder. Så var fallet också med ungdomarna i den här studien (se tabell 2, kapitel 5.1.). Med citat 33 belyses det dock att EPES-principen finns huvudsakligen i hemdomän och han använder alltid svenska med pappa och finska med mamma.

Citat 33, Informant D: *”Med andra liksom tvåspråkiga kan man liksom byta språk liksom efter en sats jättelätt att det liksom går lite hur som helst. Men till exempel känns det främmande att tala liksom svenska med mamma eller finska med pappa att även om vi alla tre talade tillsammans så då jag byter språk där emellan.”*

I ungdomarnas språkbruk hemma kunde identifieras EPES-principen som styr ungdomarnas språkval vid kommunikation med föräldrarna eller närmare sagt är det del av familjens språkstrategi. EPES-principen har framkommit även i tidigare forskning (se Kingelin-Orrenmaa, 2019; Berglund 2008). EPES-principen förekom även i ungdomarnas språkval utanför hemmet eftersom de hade en uppfattning att de var vana vid att använda exempelvis ett visst språk med en viss vän. EPES-principen har forskats mer när det gäller unga barn men det kan syns även i barns senare språkbruk (Barron-Hauwaert 2004: 2-4) vilket är fallet med ungdomarna.

5.4. Faktorernas stabilitet och uppkomst

Med forskningsfråga 3 var syftet att få information om hur faktorerna har uppstått och hur stabila de egentligen är. Bakom faktorernas uppkomst finns mestadels ungdomarnas egna bakgrunder som har inverkan på uppkomsten av faktorer. De här bakgrunderna presenterades noggrannare i avsnitten 5.1. och 5.2. Faktorerna är inte helt stabila utan förändras kontinuerligt enligt ungdomarna livssituation, vilket Kolu (2017) också lyfte fram i sin studie. Garcia har kommit fram med begreppet dynamisk tvåspråkighet vilket betyder att tvåspråkigas språkliga praktiker är komplexa och förändras hela tiden och därför är det svårt att dra några slutsatser om fenomenet (García & Wei 2014: 14-15). Meningen med min studie var dock att beskriva några ungdomarnas språkliga praktiker precis i Karleby och det har lyckats ända. Det hur stabila de här praktikerna är omöjligt att säga eftersom de förändras enligt ungdomarnas livssituation hela tiden och därför är mitt resultat snarare en beskrivning av just nu nuvarande situation. Ungdomarna hade dock olika åsikter om vilka faktorer är viktigare än andra för dem när det språkval och språkanvändning. Dessa viktigare faktorer kan uppfattas som mer stabila faktorer när det gäller intervjuade ungdomarna.

Karleby med dess finskspråkiga dominans är säkert viktigt när det gäller uppstående av faktorer. Finlandssvenskar är en minoritet i Karleby och därför talas och hörs svenska inte så mycket heller. Det kan därför konstateras att finskspråkig dominans i Karleby har säkert inverkan på faktorernas uppkomst när det gäller språkanvändning i externa kontakter — det vill säga affärer, sjukhus och kundservice. Karleby med dess finskdominerande språklig förhållande är också en stabil faktor som antagligen inte kommer att ändras i framtiden. Brist på svenskspråkig service är dock någonting som kan och förhoppningsvis kommer att ändras i framtiden. Då skulle användning av svenska i externa kontakter vara lättare för tvåspråkiga i Karleby.

Ungdomarnas familjebakgrund och språkplanering har säkert också sin roll med uppkomsten av faktorerna. Alla informanternas språkanvändning i familjen följer huvudsakligen EPES-principen (Grammont 1902). EPES-principen har troligtvis uppstått eftersom i ungdomarnas familjer är nästan alltid en av föräldrarna svenskspråkig och den andra finskspråkig. Det är också naturligt att barn lär sig olika vanor från föräldrarna och dessa vanor kan återspeglas även i deras eget språkbruk. Familjebakgrund hade också inverkan på det hur mycket ungdomarna använder svenska respektive finska. Därför kan det konstateras att familjens medvetna och

omedvetna språkplanering kan ha inverkan på vilka faktorer ungdomarna anser som påverkande. Familjens medvetna språkplanering och dess betydelse för tvåspråkigas språkanvändning har framkommit även i tidigare forskning (se Berglund 2008).

Skolan verkade vara en stabil faktor för ungdomarnas språkanvändning. Skolan har alltid varit närvarande i ungdomarnas liv eftersom de är 18 gamla och har varit i skolan relativt länge. Skolan har alltid varit svenskspråkig vilket skapar en stabil och mycket påverkande faktor för ungdomarnas språkanvändning. Skolan har haft inverkan på både finsk- och svensk-kunskaper och ungdomarna upplevde att de skulle ha sämre kunskaper i svenska om de inte var i en svenskspråkig skola.

Informant C med sin språkbakgrund kunde identifiera en klar förändring i sitt språkbruk jämfört med språkbadsskolan där finska lärs som modersmål. I svenskspråkigt gymnasium blev svenska detta språk som hon använde med vänner i skolan. I språkbadsskolan använde hon mer finska också med vänner på grund av att alla vänner var finskspråkiga. Med Informant C:s exempel belysas att svenskspråkig skolan spelar en stor roll när det gäller faktorernas stabilitet, uppstående och språkkompetens. I det finskdominerande Karleby är det viktigt att ungdomarna får gå i svenskspråkig skola där de använder sitt modersmål mest utanför hemmet.

Vad gäller skolans stabilitet som påverkande faktor hade ungdomarna en egen upplevelse om det också. Enligt ungdomar finns det inga språkpolicyer för språkanvändning i gymnasiet men i låg- och högstadium fanns det det. Då var det förväntat att alla elever använder bara svenska i en svenskspråkig skola. Hur skolan påverkar språkanvändningen kan då förändras i olika skolnivåer. Det kan förändras också när ungdomarna fortsätter studier i universitet eller yrkeshögskola och därför kan det konstateras att även om skolan har varit en stabil faktor hittills, finns det små förändringar även i dess grad av påverkning.

6. DISKUSSION

Jag anser att studien lyckades besvara forskningsfrågorna i analysen. Syftet var att identifiera och analysera ungdomarnas egna uppfattningar om sin språkanvändning samt faktorer som påverkar språkanvändningen. Faktorernas stabilitet och uppkomst diskuterades också.

Ungdomarna lyfte fram praktiska situationer där påverkande faktorer återspeglas i språkbruket. Olika faktorer kunde identifieras genom innehållsanalys och i ljuset av teorin. I studien framkom mycket samma resultat som också i tidigare forskning (se t.ex. Kolu 2017; Berglund 2008; Kingelin-Orrénmaa 2019) — det vill säga samma faktorer har inverkan på språkanvändningen: samtalspartner, viljan att samspela, språklig domän, språkens maktförhållande, kontext och språkplanering i familjen (Berglund 2008; Kolu 2017; Kingelin-Orrénmaa 2019). Som jag konstaterade redan i teoribakgrunden (avsnitten 1 & 2.1), är dessa faktorer de som troligen lägger grunden för tvåspråkigas språkanvändning samt språkval generellt och därför var det förväntat att ungdomarna nämner några av dessa faktorer. Överraskande var dock att de var så medvetna om deras språkanvändningen. Vad gäller känsloröbundna faktorer var ungdomarnas uppfattning att svenska låter bättre och de vill därför tala svenska mer. När de talade svenska kände de också känslan av samhörighet eftersom svenska är minoritetsspråk i Karleby. De var båda faktorer som jag inte har hittat i tidigare forskning och därför kan det uppfattas som ny information.

De viktigaste resultaten är hur dessa faktorer återspeglas i de här tvåspråkiga ungdomarnas språkliga praktiker. Det kan producera ny information genom att en likadan studie inte har gjorts tidigare i Karleby, som med dess finska dominans skapar en unik språklig kontext för studien. Därför ungdomarnas språkliga praktiker i Karleby kan uppfattas som ny information eftersom kontexten alltid återspeglas språkanvändning (Bakhtin; García & Wei 2014: 7).

Det framkom att ungdomarna väljer att tala finska mer i formell kontext — det vill säga affärer, kundservice och sjukhus, och svenska i informell kontext, alltså i skolan och hemma. Denna språkliga praktik var resultat av brist på svenskspråkig tjänst och ungdomarnas förmodan att alla kan finska bättre än svenska i Karleby. Således återspeglas finskans dominans i Karleby. Alla ungdomar som deltog min studie var samspelare när det gäller kommunikation — det vill

såga konvergent ackommodation var en viktig språklig praktik hos ungdomarna. Ungdomarna anpassade sitt språkbruk till situation och därmed uttryckte strävan efter samarbete (Kingelin-Orrén 2019: 67; Giles 1994: 12-14).

Kodväxling och translanguaging var också kännetecknande för de tvåspråkiga ungdomarnas språkbruk. Ungdomarna hade märkt att termerna som utlöste kodväxling var skoltermer och hobbytermer vilket har framkommit även i tidigare studier (se Kolu 2017). Det måste dock beaktas att kodväxling har bara identifierats genom ungdomarnas exempel så därför kan det inte konstateras hur stor roll den egentligen har i språkbruket. Translanguaging var ändå typiskt för ungdomarnas språkanvändning eftersom de valde språk flexibelt från sin språkrepertoar för att kommunicera effektivt (Canagarajah; García & Wei, 2014: 21-23).

I Karleby talas det stark dialekt men överraskande kom det fram att fyra av mina sex informanter tyckte att de inte talar någon svensk dialekt utan använder bara några dialektord i sitt språkbruk. Jag hade förväntat mig att dialekten skulle ha en större roll i ungdomarnas språkbruk men det verkar fungera snarare som social markör av en språkgrupp.

Frågan om faktorernas stabilitet och uppkomst är lite komplex men det kunde konstateras att dessa faktorer är dynamiska och det är omöjligt att nämna bara en faktor som påverkar ungdomarnas språkanvändning utan många olika faktorer påverkar samtidigt. Jag anser ändå att när samma faktorer framkommer kontinuerligt i forskning om tvåspråkigheten är det ett tecken på att i princip styr vissa faktorer tvåspråkigas språkanvändning (se kapitel 5.2.), och dem kan därför uppfattas som stabila faktorer.

Resultaten av studien kan inte generaliseras eftersom urval av informanterna var väldigt litet och därför är studien snarare en fallstudie. Resultaten baserar sig på ungdomarnas individuella upplevelser och därför var syftet att beskriva de här ungdomarnas språkliga praktiker samt faktorer bakom dem helt från denna synvinkel. Därför kan det konstateras att det inte är möjligt att generalisera resultaten på så sätt att de exempelvis beskriver alla finlandssvenskarnas språkbruk i Karleby. Med min studie är det dock möjligt att nå en djupare förståelse av tvåspråkiga ungdomarnas språkliga praktiker precis i Karleby.

Tvåspråkighet är ett intressant fenomen att undersöka och dess komplexitet bjuder många olika aspekter på ämnet. Det som borde forskas i framtiden är kanske hur nämnda språkliga praktiker syns i verkliga språkbruket vilket inte kunde göras i min studie genom bara intervju. Ungdomarna lyfte fram känslan av samhörighet som användning av svenska väcker och sade att de använder också några uttryck från Karlebydialekten i sitt språkbruk. Det skulle vara intressant att veta hur dialektord syns i praktiken i språkbruket och har dessa två fenomen möjligtvis en någon slags koppling till varandra. Med min studie får man redan en djupare förståelse av tvåspråkigas språkbruk men som forskningsämne bjuder tvåspråkighet mycket mångsidiga aspekter som kan forskas mer i framtiden och därmed är det möjligt att förstå tvåspråkigheten bättre som fenomen.

7. LITTERATUR

Barron-Hauwaert S. 2004. Language strategies for bilingual families: the one parent one language approach. E-Book. Multilingual Matters.
<https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.1331252> (hämtad 24.3.2020)

Berglund R. 2008. Ett barns interaktion på två språk: en studie i språkval och kodväxling. Monografi, Vasa universitet
https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/7225/isbn_978-952-476-227-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y (hämtad 25.2.2020)

Börestam U. & Huss L. 2001. Språkliga möten: Tvåspråkighet och kontaktlingvistik. Lund: Studentlitteratur

Cromdal J. & Evaldsson A.-C. 2003. Ett vardagsliv med flera språk. Stockholm: Liber AB

García O. & Wei L. 2014. Translanguaging: Language, bilingualism and education. Palgrave Macmillan

Gumperz J. 1982. Discourse strategies. Cambridge University press.

Hirsjärvi H. & Hurme H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press

Ivars A.-M. 2015. Dialekter och småstadsspråk: Svenskan i Finland – i dag och i går.
<file:///C:/Users/omistaja/Downloads/Dialekter-och-sm%C3%A5stadsspr%C3%A5k.pdf>
(hämtad 22.2.2020)

Kingelin – Orrenmaa Z. 2019. Tammerfors som svensk språkö – en etnografisk studie av språkpolicy som praktiker, processer och val i svenska rum i det inre av Finland. Avhandling, Oulu universitet
<http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789526222615.pdf> (hämtad 28.11.2019)

Kolu J. 2017. "just de niillä oli sovborgon" : Kulturella och pragmatiska aspekter på kodväxling i tvåspråkiga ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors. Jyväskylä universitet
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/56859/kolusprakochstilfulltext01.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (hämtad 31.3.2020)

Kolu J. 2017. "Me ollaan mukana tässä experimentissä" : lingvistikiska resurser och språkpraktiker i tvåspråkiga ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors. Avhandling, Jyväskylä universitet

Kolu J. 2017. Translanguaging as a multilingual practice: The negotiation och meaning in bilingual adolescents' conversations in Haparanda and Helsinki. Jyväskylä universitet

Norrby C. & Håkansson G. 2010. Introduktion till sociolingvistik. Nordstedts

Skutnabb-Kangas T. 1981. Tvåspråkighet. Lund: Liber Lärömedel Lund

Sundgren E. 2007. Sociolingvistik. Stockholm: Liber AB

Tandefelt M. 2015. Gruppspråk, samspråk, två språk: Svenskan i Finland – i dag och i går. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland

Tuomi J. & Sarajarvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi

Vetenskapsrådet. 2002. Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.

<https://www.vr.se/uppdrag/etik/etik-i-forskningen.html> (hämtad 31.3.2020)

Institutet för de inhemska språken:

<https://www.sprakinstitutet.fi/> (hämtad 30.4.2020)

https://www.kokkola.fi/kokkola_tietoa/yleistietoa_kaupungista/fi_FI/yleistietoa_kaupungista/
(hämtad 28.4.2020)

Taustatiedot

Ole hyvä ja täytä:

1. Ikä: _____
2. Sukupuoli: Nainen
Mies
3. Asuinpaikka (jos jokin muu kuin Kokkola): _____
4. Äidinkieli: _____
5. Muut kielet (joita koet käyttäväsi aktiivisesti): _____
6. Puhutko mielestäsi jotain murretta? (ympyröi vastaus): Kyllä   Ei
7. Perheessäsi käytettävä kieli: Äiti: _____ Isä: _____
8. Kieli, jota käytät mahdollisten sisarusiesi kanssa: _____
9. Kielitaito oman arvioinnin mukaan (ympyröi vastaus):

Ruotsi:

- a. erinomainen
- b. hyvä
- c. tyydyttävä
- d. heikko

Suomi:

- a. erinomainen
- b. hyvä
- c. tyydyttävä
- d. heikko

10. Käytän kieliäni yleensä: a) erikseen   b) sekoitellen, yhtä aikaa

Kiitos osallistumisestasi!

BILAGA 1:

30.1.2020

Bakgrundsinformation

Var så god och fyll i:

1. Ålder: _____
2. Kön: Kvinna
Man
3. Bosättning (om någon annanstans än Karleby): _____
4. Modersmål: _____
5. Andra språk (som du känner att du använder aktivt):
_____
6. Tycker du att du talar någon dialekt (ringa svaret):   Ja   Nej
7. Din familjs språk: Mamma: _____ Pappa: _____
8. Språket som du använder med möjliga syskonen: _____
9. Språkkunskaper enligt egen utvärdering (ringa svaret):

Svenska:

- a. Utmärkt
- b. Bra
- c. nöjaktig
- d. svag

Finska:

- a. utmärkt
- b. bra
- c. nöjaktig
- d. svag

10. Jag använder mina språk: a) separat   b) blandar dem

Tack så mycket för deltagande!

BILAGA 2:

Haastattelukysymykset

*kaikkia kysymyksiä ei esitelty haasteltaville, vaan ne toimivat lähinnä apukysymyksinä tarpeen tullen.

SUOMEKSI:

Tutkimuskysymys 1:

1. Puhutteko mielestänne yhtä hyvin sekä ruotsia että suomea?
2. Kuinka kaksikielisyys näkyy mielestänne arjessanne?
3. Puhutteko mielestänne jotain (suomenruotsin) murretta? Millainen rooli sillä on kielenkäytössä?
4. Onko teillä tapana sekoittaa kieliä puhuessanne vai käytättekö niitä erikseen? (Miksi?)
Enemmän yksityiskohtiin meneviä haastattelukysymyksiä, jotka antavat myös tietoa tutkimuskysymyksestä 1:
5. Kuinka paikka, jossa olette, vaikuttaa kielenkäyttöönne?
6. Onko olemassa eroja siinä, kuinka käytätte kieliänne koulussa/kotona/vapaa-ajalla harrastuksissa?
7. Kuinka henkilö, jonka kanssa puhut, vaikuttaa kielenkäyttöösi?
8. Vaikuttaako se mitä ”teette kielellä” kielenkäyttöönne (esim. luette, kirjoitatte jne)?

Tutkimuskysymys 2:

1. Mitkä asiat vaikuttavat kielenkäyttöönne?
2. Onko jokin näistä asioista mielestänne merkityksellisempi/tärkeämpi?
3. Voitteko mielestänne aina itse vaikuttaa kielen valintaan vai pitääkö teidän joskus vain sopeutua tilanteeseen? Millaisia nämä tilanteet ovat?
4. Onko olemassa joitain sääntöjä sille, kuinka teidän tulee käyttää kieliänne?
5. Tuntuuko erilaiselta käyttää jotakin kielistä (suomi, ruotsi, murre)?/Vaikuttavatko kieliin liittyvät tunteet kielenkäyttöönne jotenkin?

Tutkimuskysymys 3:

1. Onko teillä jotain ajatuksia siitä, miksi juuri nämä asiat vaikuttavat kielenkäyttöönne? Onko kyse vain tavasta?

2. Onko ajan kuluessa jokin muuttunut kielenkäytössänne?
3. Jos kyllä, mikä on muuttunut?
4. Mikä on tärkeämpi syy kielen valintaan: käytännön syyt vai tunteisiin liittyvät syyt?
5. Onko teillä vielä jotain lisättävää?